



Tiltak for utvikling av et bærekraftig næringsliv i Osloregionen

Innledning

Norge trenger omstilling, og det haster. Grunnen til at det haster er at internasjonale aktører har det minst like travelt som oss i Norge og legger store nasjonale ressurser inn i omstillingen. Land som vi konkurrerer med som Tyskland, Frankrike, Storbritannia satser på fornybar omstilling og leder for øyeblikket på oss. Politikerne på nasjonalt nivå må ta det inn over seg – det er krise i norsk industri og 2021 blir verre. Nå må det en aktiv og målrettet industripolitikk til som legger betydelig mer ressurser i omstilling. Det må gås offensivt til verks sammen med næringslivet.

Osloregionens visjon er at regionen skal være en bærekraftig og internasjonalt konkurransedyktig region. Osloregionens faggruppe for næringsssamarbeid har samlet innspill til hvordan vi kan løfte næringslivet i regionen for å skape ny bærekraftig næringsvekst. Det er en mer krevende oppgave nå enn tidligere, med hele samfunnet er under større press pga korona, men også viktigere enn noen gang.

Vanskelige tider, men stort utviklingspotensial for næringslivet i Osloregionen

I rapporten *Innovasjonsmiljøer og -politikk på Østlandet: fortrinn, utfordringer og noen muligheter for smart spesialisering* utarbeidet av NIBR og Oxford Research, slås det fast at Osloregionen har flere sterke kompetanse- og teknologifelt, og samtidig viktige fortrinn i mangfoldet av relaterte kompetanseområder, nærings- og kunnskapsmiljøer. Dette representerer store ressurser med mange muligheter for innovasjon og ny næringsutvikling framover, bærekraftig verdiskaping og høy sysselsetting. Evnen vil styrkes om man klarer å utvikle en koordinert territoriell innovasjons- og utviklingspolitikk i regionen.

Ved inngangen til 2021 står Osloregionens næringsliv overfor store utfordringer knyttet til lokale, nasjonale og globale konsekvenser av COVID-19 pandemien. Men ressursene i næringslivet representerer også store muligheter, bl.a. innenfor digitalisering, grønne næringer og innenfor helseområdet. Pandemien har også vist robustheten i den norske samfunnsmodellen, med gode helsetjenester, ressurser til midlertidige krisetiltak og et tillitsbasert velferdssamfunn. Dette gir godt grunnlag for stabilitet og forutsigbarhet i rammevilkårene for næringslivet.



Gjennomgående tema alle områder

Kommunikasjon – Samarbeid om politiske innspill – Internasjonalt fokus – Offentlige virkemidler og politikk for vekst

Behov for læring og anvendelse av ny teknologi

I årene som kommer vil det være viktig å arbeide med å bygge videre på teknologikompetansen i det norske samfunnet, og sørge for at næringer som henger etter i digitaliseringen tar i bruk ny teknologi i både interne prosesser og i utviklingen av nye produkter. Særlig flere av de små og mellomstore bedriftene har et potensial i å satse mer på digitalisering og ny teknologi, som f.eks. robotisering, bruk av AI, VR og 3D-printing. Osloregionen savner en større tverrsektoriell satsing på å dele kunnskap om eksisterende teknologiløsninger og å ta disse i bruk i næringslivet. Det er også behov for å stimulere kompetansebygging i næringslivet gjennom investeringer i human kapital i form av etter- og videreutdanning, rekruttering av spesialister og eksperter både nasjonalt og internasjonalt, samt gjennom tilrettelagte utviklings- og innovasjonsprosjekter i samarbeid med det offentlige virkemiddelapparatet.

Vi mener det må utvikles en kompetansepakke for utvalgte områder overfor næringslivet. Samarbeid på tvers av offentlig og privat sektor bør forsterkes. Det er særlig viktig å rette oppmerksomheten mot små og mellom store virksomheter og å utvikle den kompetansen man har i bedriftene ved også å satse på de arbeidstagerne som allerede har vært i arbeidslivet i mange år, ikke bare de unge.

Kompetanse er næringslivets viktigste innsatsfaktor

Næringsrettet kompetanse i utdanningssystemet på alle nivåer er avgjørende for utvikling av et bærekraftig næringsliv i Osloregionen. Forståelsen av dette bør være en innarbeidet del av utdanningssystemets kultur. Barn og unge bør øves i å forstå og utvikle en entreprenørskapsmentalitet som forbereder dem på et enda mer konkurranseutsatt næringsliv.

Utdanningsinstitusjonene bør forsterke dialogen med næringslivet for å forstå fremtidens kompetansebehov, og i enda større grad tilrettelegge for kompetansepåfyll gjennom etter- og videreutdanning og opplæring innen spesifikke kompetanseområder. Dette forutsetter en stor grad av fleksibilitet i utdanningssystemet.

Grunnforskning som sprenger nye grenser er grunnplanken i Osloregionens kompetansebygging. De anvendte forsknings og utviklingsprosjektene bør i enda større grad baseres på næringslivets reelle behov og utfordringer. Næringslivets utredningskapasitet bør dessuten innrettes for å møte offentlig sektors utviklingsbehov gjennom tilrettelagte virkemidler i FoU-politikken.

Vi trenger et kompetanseløft for det brede lag av bedrifter, med særlig vekt på små og mellomstore bedrifter, på bedriftenes premisser. Sentrale temaer er digitalisering/teknologi, bærekraft, endringsledelse.

Det offentlige må bruke anskaffelsesmusklene for å stimulere utvikling i Osloregionens næringsliv

Verdien av de offentlige anskaffelser i Norge er mer enn 400 milliarder kroner pr år. Offentlig sektor i Osloregionen står for en vesentlig andel av dette. Verdien av de samlede offentlige anskaffelsene representerer et langt større potensial for innovasjon og utvikling enn de offentlige næringsrettede virkemidlene i Osloregionen. Derfor er et produktivt samspill mellom næringslivet og offentlig sektor i Osloregionen avgjørende dersom vi skal utvikle et konkurransedyktig næringsliv fremover.

Det er behov for en gjennomgang og tydeliggjøring av handlingsrommet for utviklingssamarbeid mellom næringslivet og offentlig sektor. Det er behov for å utnytte mulighetene som ligger i bruk av metoder for innovative offentlige anskaffelser, men også mulighetene for utviklingspartnerskap og direkte anskaffelser når dette ikke er i strid med lov om offentlige anskaffelser eller statsstøtteregelverket. Her må det en kompetanseheving til i offentlig sektor.

Det er også behov for en kompetanseheving i næringslivet når det gjelder å presentere produkter og tjenester på måter som synliggjør potensialet knyttet til offentlig sektors oppgaver og utfordringer. Det er ikke de teknologiske løsningene i seg selv, men hvordan disse kan anvendes i praksis som verktøy for offentlig sektor som er avgjørende for at potensialet med slike løsninger kan utnyttes. Offentlig sektors verdigrunnlag og samfunnsperspektiv representerer også ressurser for næringslivet som bør utnyttes bedre.

Det bør gis langt tydeligere føringer for bruk av offentlige anskaffelser til å stimulere ny innovasjon, både overfor kommunene, fylkeskommunene og på statlig nivå. Dette vil både være bra for offentlig sektor og for næringslivet.

Behov for helhetlig gjennomgang av det offentlige virkemiddelapparatet

Dagens virkemiddelapparat er i for stor grad organisert ut i fra ulike siloer og særhensyn.

Det er også utfordringer knyttet til en helhetlig strategi for næringsutvikling på tvers av fylkesgrensene i Osloregionen, noe som trekkes frem i rapporten fra NIBR og Oxford Research. Dette er ikke blitt bedre etter regionreformen, men heller utviklet seg i negativ retning, bl.a. med tanke på at samarbeidet mellom Oslo og Akershus på næringsområdet ikke så langt er videreført gjennom nye fylkesoverskridende samarbeidstiltak mellom Oslo og Viken. Det er og utfordringer knyttet til samordning med tiltakene i Innlandet og Vestfold-Telemark.

Det er en utfordring at næringsliv med internasjonalt vekstpotensial som ikke ligger i distriktene er for lavt prioritert. De små og mellomstore bedriftene faller også i enkelte tilfeller i mellom tiltak for henholdsvis startups og større etablerte virksomheter. Det er videre en utfordring at næringsutvikling knyttet til utvikling av tjenestesektoren og kompetanse er lavere prioritert en tradisjonelle vareproduserende og råvarebaserte sektorer.

Skal Osloregionens næringsliv kunne hevde seg i konkurranse med internasjonalt næringsliv, er vi avhengig av å våge å satse på virksomheter med potensial, uavhengig av hvor de befinner seg. Det må legges til rette for helhetlige strategier som ser mulighetene i klynger og miljøer som går på tvers av både kommune- og fylkesgrenser.

Vi mener at Oslo kommune og fylkeskommunene på Østlandet snarest bør ta initiativ til et tettere og mer forpliktende samarbeid om innovasjon og næringsutvikling. Dette bør skje i nært samarbeid med kommunene i regionen. Kompetansen om næringsstrukturen i vår region hos politikere og andre beslutningstagere på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå bør styrkes. Det statlige virkemiddelapparatet bør omorganiseres med tanke på å støtte bedre opp om banebrytende innovasjon på tvers av sektorer og ut over distriktpolitiske hensyn.

Osloregionen behøver et effektivt og klimavennlig transportsystem

Osloregionens næringsliv er avhengig av et godt fungerende transportsystem med gode forbindelser internt i regionen, til resten av Norge og til resten av verden.

Innenfor Osloregionen innebærer et godt og effektivt transportsystem med høy mobilitet bl.a. mulighetene til å utnytte den samlede kompetansen i arbeidskraften i Osloregionen på en best mulig måte. Høy mobilitet legger også til rette for en flerkjernet utvikling av regionen der komparative fortrinn i ulike deler av regionen utnyttes på en best mulig måte.

Transporten av gods og varer i Osloregionen øker. Det er vesentlige utfordringer knyttet til kapasiteten på både jernbane, vei og når det gjelder sjøbasert transport. Det er viktig med helhetlige strategier for utvikling av terminaler og infrastruktur for transport av varer og gods internt i regionen. Utviklingen av Alnabru som hovedterminal er avgjørende, men det bør i tillegg etableres en avlastningsterminal i Osloregionen langs en av de viktige transportaksene i regionen. Det er videre behov for en samlet strategi for Østlandet når det gjelder terminaler og transport av tømmer.

For å sikre overgang til et mer klimavennlig transportsystem, bør det utvikles prosesser for koordinering av lokalisering av energistasjoner for nullutslipps lastebiler langs hovedveiene i regionen.

De grensekryssende forbindelsene mot Stockholm og Gøteborg/København, og videre til kontinentet er avgjørende for næringslivet i regionen. Det er stort potensial i å forstørre Osloregionens arbeidsmarked og næringssamarbeid med regioner i Sverige, både i Värmland/Örebro og mot Västra Götaland/Gøteborg.

Vi mener at effektiv transport av varer og gods i vår region er avgjørende for å styrke norsk næringslivs konkurransekraft, og bør ha sterk vekt i forbindelse med prioriteringene i både nasjonal og regional transportplanlegging.